

is op te maken uit wat van God gezien wordt in de schepping; vooral in den mensch; niet het minst ook in het volksorganisme zelf." ⁴³⁾

In deze laatste zinnen hebt ge ook de sleutel op de formulering van het bekende art. 4 van het program van beginselen, waarin de z.g. negatieve plichten van de Overheid worden gesteld en op die van artikel 5, waarin de positieve plichten worden beleden. Negatief staat de Overheid in dezen gedachtengang tegenover den voortgang van het geopenbaarde Woord. Zij heeft slechts alle belemmeringen weg te nemen, die dat Woord zou kunnen ondervinden. Maar positief is ze geroepen tot het vorderen van den eed, tot het vrijlaten van den dag des HEEREN. Immers, zoowel de God van den eed als van den sabbath, zijn af te leiden uit de natuurlijke godskennis buiten het Woord om.

Want de God van den eed bestaat voor ieders besef, God, zegt Kuyper, als „God“ wil nu eenmaal voor ieders besef (spatiëring van ons) zeggen: de „diepste Oorsprong“, de „Springader des levens“, aller werkingen diepste wezensgrond. „En van den sabbath geldt, dat wij het volste recht hebben „om de Zondagsheiliging af te leiden uit de natuurlijke godskennis, op welke basis ook de Overheid staat“ ⁴⁴⁾.

Maar is het dan te verwonderen, dat wij opnieuw met klem de vraag stellen: welke God wordt in het program van beginselen beleden? Wanneer het alléén de gemeene-gratie-god zou zijn, en tot nu toe is er geen enkele aanwijzing, dat hij het niet is, dan belijden we dus in de politiek een God, die te kennen is buiten het Woord om en staat onze politieke belijdenis rechtstreeks tegenover onze geloofsbelijdenis, die wij in de gemeenschap der Kerk belijden. Ik denk hier natuurlijk aan de Dordtsche Leerregels, hoofdstuk 3, par. 4, waar nog altijd staat, dat de mensch „in natuurlijke en burgerlijke zaken dit licht (n.l. der natuur) niet recht gebruikt; ja, dit veel meer, hoedanig het ook zij, op onderscheidene wijze geheel bezoedelt en in ongerechtigheid ten onder houdt; en dewijl hij dit doet, zoo wordt hem alle onschuld voor God benomen“.

In zijn referaat voor het Amersfoortsche Congres heeft ds Francke ook verschillende frappante voorbeelden gegeven van den inhoud van deze z.g. natuurlijke godskennis volgens Kuyper. Zoo zouden we, buiten het geopenbaarde Woord om, te weten kunnen komen, dat er een god is en dat deze god het lot van al 't geschapene, ook van den staat regelt. Ja het felt, dat er onder de menschen zonde werkt, waarvan alleen hogere tusschenkomst ons kan verlossen, zou als vrucht van deze godskennis genoteerd worden. Als

⁴³⁾ T. a. p.

⁴⁴⁾ A. h. w., pag. 149/231.

vanzelf vloeit daar ook uit voort, dat deze god der gemeene gratie aangeroepen kan worden buiten Jezus Christus om. Kuyper heeft dat in E Voto zelf uitvoerig verdedigd. Hij zegt, dat men er verkeerd aan deed te verdedigen, dat zulk een gebed in den naam van den Heere Jezus moet worden opgezonden. „In een gemeenteraad, waar ook Joden wettig zitting kunnen nemen, heeft dit geen zin, en toen Jona Nineve tot bekeering riep, heeft hij er niet aan gedacht, dat de koning van Nineve en zijn volk zich eerst tot den Messias moesten bekeeren. Op dat terrein handelde Jona niet met Nineve, en zoo ook wordt in onze gemeenteraden niet op dat terrein gebeden. Alle gebed in zulke raden en staten en vergaderingen is enkel een betooning van eerbied en ontzag voor de majesteit des Heeren; een betoon dat daarom geëlscht mag worden, omdat onze Vorstin nog bij de gratie Gods regeert en de eed onder de aanroeping van de hulpe des Almachtigen nog altoos het cement van ons staatsbestuur en van onze staatsbedeeling bleef“ ⁴⁵⁾.

Men ziet het: de lijn wordt consequent doorgetrokken ook in het overheldsgebed. Maar daarmee heeft Kuyper ook gebroken met de praktijk der vaders, van wie Diepenhorst zegt, in een citaat uit een studie van Asch van Wijk, dat zij gewoon waren om „hunne vergaderingen, waarin zij de belangen van den staat, van het gewest en de gemeente behartigen, of waarin zij het recht beedeelden, te openen met een gebed tot God in den naam Zijns Zoons, onzen Heer en Zaligmaker Jezus Christus“ ⁴⁶⁾.

Wie eenmaal den weg van de gemeene gratie inslaat en de Overheden uit dien wortel laat opkomen, heeft den weg van het geopenbaarde Woord verlaten en dat in wezen in de staatkunde uitgeschakeld. Bitter weinig spreken dan ook én dr Kuyper én de latere commentatoren van het program uit de Schriften. Alléén Romeinen 13 schijnt als politiek hoofdstuk van belang te zijn, maar daar houdt het dan ook practisch mee op. Kuyper heeft trouwens, evenals in zijn beschouwingen over den weg des heils, het Oude Testament vóór beneden het Nieuwe gesteld en het practisch in de staatkunde uitgeschakeld. Terwijl de oude Gereformeerden juist het Oude Testament in de politiek graag gebruiken, schuift Kuyper het terzijde met de opmerking, dat de theocratie heeft afgedaan. In feite betekent dan ook deze gedachtegang de onttrekking van het Woord Gods als autoriteit ook in de staatkunde en dientengevolge een vervaagende ontkerstening van de Overheid en heel het politieke leven.

Zwolle.

R. H. BREMMER.

⁴⁵⁾ E Voto, IV, 1895, pag. 342.

⁴⁶⁾ P. A. Diepenhorst, Ons Isolement, pag. 49.

De kerk in de waarheid geheiligd (II)

Heilig ze in Uw waarheid; Uw Woord is de waarheid.

Gelijkerwijs Gij Mij gezonden hebt in de wereld, alzoo heb Ik hen ook in de wereld gezonden.

En Ik heilig Mijzelf voor hen, opdat ook zij geheiligd mogen zijn in waarheid.

Johannes 17:17—19.

Vonden wij de vorige week in vers 18 de drangreden tot het gebed van onzen Heere Christus om de heiliging Zijner apostelen in de waarheid, thans willen wij ons door vers 17 laten zeggen, wat dat gebed inhoudt.

„Heilig ze in Uw waarheid; Uw Woord is de waarheid“.

Wij weten tegenwoordig allen wel, hoe het begrip „heiligen“ spreekt van een afzonderen van het algemeene en profane, en van een apart stellen voor den HEERE en Zijn dienst.

Zoo moest b.v. Mozes in opdracht Gods Aäron en zijn zonen heiligen, dat zij den HEERE het priesterambt bedienenden (Ex. 28, 41). En kwam tot Jeremia het Woord des HEEREN: „Eer Ik u in den moederschoot formeerde heb Ik u gekend, en eer gij uit de baarmoeder voortkwamt heb Ik u geheiligd; Ik heb u den volke tot een profeet gesteld“ (1, 5). Gelijk ook de Heere Christus van Zichzelf getuigde, dat de Vader Hem geheiligd en in de wereld gezonden had (10, 36). Waarbij wij dus niet te denken hebben aan een ontzondigen, maar aan een stellen in Zijn dienst om Hem geheel te zijn toegewijd.

En zoo ook hier. Reeds eerder op den avond had de Heiland bij herhaling van Zijn apostelen getuigd, dat zij „rein“ waren. Eenmaal tijdens de door Hem verrichte voetwassing: „En gij zijt rein, doch niet allen“, met welke restrictie Hij op Judas had gedoeld. En eenmaal bij het vertellen van de gelijkenis van den wijnstok en de ranken: „gijlieden zijt nu rein, om het Woord, dat Ik tot u gesproken heb“ (13, 10 en 15, 3).

Maar anders dan van hun persoonlijke reiniging, om welke de Heiland van hen verklaren kon, dat zij „niet van de wereld“ waren, spreekt de heiliging van hun afzondering en bekwaamaking tot hun bijzondere ambtsroeping, welke zij in de wereld te volbrengen hadden. Een roeping, die zij alleen dan zouden kunnen volbrengen, wanneer het Woord Gods als de waarheid vormde hun waarachtig levenselement. Een levenselement, waardoor zij — hoewel niet van de wereld, maar toch in de wereld — voor de doodelijke

invloeden van den booze bewaard zouden blijven.

En het Woord Gods is zulk een levenselement, omdat het niet maar „waar“, maar de waarheid zelf is. Dat Woord alleen.

Onze eenige Hoogepriester brengt dat tot uitdrukking door niet maar te spreken van „Uw Woord“, maar van „het Woord, het Uwe“. Dat en dat alléén is de waarheid. Dat wil niet zeggen een samenstel van intellectuele of wetenschappelijke waarheden. Wilt ge het begrip „waarheid“ verstaan, dan zult ge het moeten nemen in zijn oorspronkelijken, Schriftuurlijken zin, n.l. van „trouw“, „vastheid“, „vaste grond“.

Gods Woord is de waarheid, dat wil zeggen: het is solide; ge kunt er op bouwen. Wie op dat Woord staat maakt in geloof, komt niet bedrogen uit, nooit!

Nu hadden de apostelen, volgens Jezus' eigen getuigenis in het begin van Zijn voorbede, dat Woord reeds als zodanig in geloof aanvaard. Door welke aanvaarding zij dan ook „rein“ waren, „niet van de wereld“.

Zullen zij echter niet alleen hun reinheid en zelfstandige positie in de wereld bij den voortduur kunnen bewaren, maar ook hun zending in en aan de wereld naar behoren kunnen volbrengen, dan moeten zij zich in dat Woord en in dat Woord alléén voelen in hun element. Dan moet dat Woord de sfeer zijn, waarin zij alleen maar ademen kunnen, de vaste grond, waarop zij staan en staande blijven. Dan moet hetgeen hen van de wereld onderscheidt het geloof zijn in het Woord van God, dat als de waarheid volkomen betrouwbaar is; dat zij bij hun zending in en aan de wereld als hun eenig wapen zich zien toegewezen.

Welnu, dat is het dan wat de Heiland hier voor Zijn apostelen van den Vader bidt.

En zoo zien wij dan ook straks Petrus op den Pinksterdag geen ander wapen hanteeren dan dat Woord Gods als het zwaard des Geestes. En dat op welk een wijze! Waar haalt hij die kennis en dat inzicht in de Schriften vandaan? Hij grijpt den eenen Psalm na den anderen, en geeft op klare en duidelijke wijze aan hoe ze alle in Jezus van Nazareth hun vervulling gevonden hebben.

Hoe overtuigend is zijn betoog, waarmee hij aantoonde, dat David in Psalm 16 profetisch gesproken had van de opstanding van Christus, dat zijn ziel niet is verlaten in de hel, noch zijn vleesch verderft heeft gezien (Hand. 2, 27—31). En in den 110den Psalm van Diens hemelvaart, met de woorden: „De HEERE heeft tot mijn Heere gesproken: Zit aan

Mijn rechterhand, totdat Ik Uw vijanden zal gezet hebben tot een voetbank Uwer voeten“ (Hand. 2, 34, —36).

Hoe verrassend is in zijn getuigenis voor den Joodschen Raad zijn greep naar Psalm 118: „deze — n.l. Jezus Christus, de Nazarener — is de steen, die van u, de bouwlieden, veracht is, welke tot een hoofd des hoeks geworden is“ (Hand. 4, 11).

En wanneer dan in de strenge bedreiging van dien Joodschen Raad de verzoeking tot hem komt om zijn zending ontrouw te worden, dan hooren wij hem met Johannes en de overige apostelen zich sterken in het gebed, waarin hij den HEERE houdt aan Zijn elgen Woord, door den mond van David, Zijn knecht in den 2den Psalm, aangaande het ijdele van het woeden der volken tegen den HEERE en tegen Zijn Gezalfde: „Want in der waarheid zijn vergaderd tegen Uw heilig Kind Jezus, welken Gij gezalfd hebt, beiden Herodus en Pontius Pilatus, met de heidenen en de volken Israëls“ (Hand. 4, 27).

Vanwaar die kennis en dat inzicht in de Schriften? Van het verhoorde gebed van den Heere Christus om de heiliging Zijner apostelen in de waarheid. Vandaar ook hun onverschrokkenheid en moed, hun onverzettelijkheid ook, omdat zij vasten grond onder de voeten hebben: het Woord Gods als de waarheid.

Vandaar, dat er ook in tijden van diep verval der Kerk toch steeds gevonden werden, die der waarheid Gods getuigenis gaven, en in gehoorzaamheid der waarheid zich afscheidden van degenen, die niet van de Kerk waren, en de Kerk tot reformatie brachten.

Daarin was telkens weer verhooring van het gebed van den Heere Christus om de heiliging van Zijn apostelen in de waarheid. Bad Hij toch niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in Hem gelooven zouden, d.i. voor de Kerk.

Het was krachtens het verhoorde gebed van Christus, dat God, de HEERE, Luther zijn vasten grond deed vinden in de waarheid van de rechtvaardiging door het geloof alleen, gelijk deze in den brief aan de Romeinen zoo heerlijk wordt geopenbaard.

Het was krachtens het verhoorde gebed van Christus, dat God, de HEERE Hendrik de Cock ontdekte de waarheid van de vrije genade Gods in Christus, de waarheid van Gods soevereine verkiezing, gelijk die in de belijdenis van Dordt door de Kerk beleden werd.

Het was eveneens krachtens dat verhoorde gebed van Christus, dat God, de HEERE in onze dagen ons mannen schonk, die pal mochten staan in de waarheid van Gods verbond, van Zijn belofte en sacramenten, alsmede ook in die van het eenig Koningschap van Christus over Zijn Kerk, ook al werden zij deswege aan den volke voorgesteld als zulken, die zich schuldig maakten aan de ergerlijke zonde van het begeeren aan te richten van secte en muiterij in de Kerk.

En het is in strijd met het verhoorde gebed van Christus om de heiliging van Zijn Kerk in de waarheid, de waarheid van Gods Woord, wanneer b.v. de Hervormde Kerk het zich-intens-bezig-houden met de leer der apostelen veroordeelt als een epigonen-biblicisme, en zichzelf het apostolaat aanmatig, dat alleen den twaalf grondleggers van de Kerk toekwam.

Wanneer zij het belijden primair acht en den inhoud van het belijden secundair.

Wanneer zij de Kerk in Barthiaansche relativering van Schrift en belijdenis degradeert van pilaar en vastigheid der waarheid tot een gesprek-voerend-geselschap, dat eindelijk dispuiteert van „ja“ tot „neen“, vice versa. (Prof. P. Deddens, De Reformatie 24, 134).

En het is evenzeer in strijd met het verhoorde gebed van Christus om de heiliging van Zijn Kerk in de waarheid, wanneer men in de Synodaal-gebonden-Kerk als Goddelijk beleden waarheden, op grond waarvan men voor enkele jaren onder aanroeping van den Naam des HEEREN de sleutelmacht heeft bediend, sindsdien met allerlei formules omnevelt en die dusgenamde Goddelijke waarheden door eigen ambtsdragers publiek bestrijden laat, ja hen, die zij voor kort nog censureerde en in den Naam des HEEREN uit hun ambt stootte, thans zonder eenige uiting van schuldbesef en berouw weer opneemt en als ambtsdragers in volle rechten erkent.

Daarin openbaart zich niet de Kerk. Want de Kerk is geheiligd in de waarheid, is van die waarheid pilaar en vastigheid. Want Christus' gebed is verhoord. En wanneer men bij een dergelijke praktijk van een instituut, dat zich met den naam der Kerk bedekt, van een wonder spreken wil, dwingt men ons wel te denken aan een wonder der leugen, waarvan de Schrift ook gewaagt.

En bij alle pijn, die wij gevoelen over de verharding in de zonde van waarheids- en rechtsverkrachting bij hen, met wie wij eenmaal samen opgingen ten huize Gods, en bij alle hartzeer, dat wij lijden, over broeders en zusters, die ten offer vielen aan de leugenpropaganda van onze tegenpartij, mag ons vertroosten de geloofswetenschap, dat de Kerk is de vergadering van hen, die geheiligd zijn in de waarheid; die in het Woord Gods hun vastheid gevonden hebben, een vastheid, waaruit zij door niemand en niets te bewegen zijn, omdat zij daarin door God, den Vader bewaard worden op voorbede van Zijn eigen, welbeminden Zoon, De Vader hoort Hem immers altijd. (N.G.B., art. 26).

Een verhooring, welke gegrond is in Diens volstrekke Zelfheiliging, gelijk vers 19 ons openbaart.

J. GROEN.